

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja . . . 8 K
pol leta 4 „
četrt leta 2 „
posamezne številke po 10 h.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h

„ „ „ dvakrat . . . 12 „

„ „ „ trikrat . . . 10 „

za nadaljnja uvrščenja od petit-vrste po 8 h. Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 6 K.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani, Gradišče št. 2.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Zveza slovanskega učiteljstva v Avstriji.

Odbor slovanskega učiteljstva v Avstriji je imel svojo prvo sejo dne 14. in 15. avgusta t. l. v Mariboru, kjer se je obenem 15. in 16. istega meseca vršila XXI. glavna skupščina Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev. Odborova posvetovanja so trajala prvi dan od 8. dop. do 12^{1/2} pop. pa od 1^{1/2} do 6^{1/2} in drugi dan od 1^{1/2} 8. ure do 10. dopoldne.

Udeležili so se jih starosta J. Černý iz Prage, I. podstarosta Stanislav Nowak iz Krakova, tajnik M. Hajný iz Jankovic na Moravskem, blagajnik Adolf Schuster iz Bojanova na Češkem in člani odbora Egelbert Gangl, deželni poslanec iz Idrije, Stanislav Paška iz Bohinje in Dragotin Přibil, c. kr. šolski nadzornik z otoka Krka. Oprostili so se: Ant. Gebaurová iz Kromeriza, Jakov Marinković iz Zadra, Mihajlo Sozanski iz Jasenice Silne pri Drobobču in njegov namestnik Ivan Vertyporoh. Tov. Ivanu Herasimoviču iz Bukovine ni bilo mogoče odposlati pravi čas vabila na sestanek, ker tajnik ni vedel za njegovo tedanje bivališče. Kot gostje pa so bili zraven tov. Josip Závada iz Dobrotic na Moravskem in Lehar iz Hrasnika.

Starosta Černý otvori sejo, malo delavnost Zveze opravičuje s svojo težko boleznijo, ki ga je dolgo časa zadrževala in ga še zadržuje od slehnega intenzivnejšega dela in prosi, da prevzame funkcijo staroste I. namestnik tov. Nowak vsaj za toliko časa, dokler se njegov zdravstveni položaj ne pogloblja. Sprejeto.

Na predlog tajnika Hajnega je bil odposlan odboru za oslavitelj Ljudevita Gaja v Krapini telegram k slavnosti, ki se je vršila na čast spominu tega velikega Hrvata.

1. Tajnik na kratko poroča o dosežkih delovanju Zveze: medsebojni pismeni in slovstveni stiki med slovanskim učiteljstvom so se gojili, izkušalo se je tudi navezati nove; tajnik je zastopal Zvezo pri manjšinski manifestaciji v Kromerizu in pri učiteljski manifestaciji v Ljubljani; drž. zboru se je podalo potom Slovanske jednote peticija za uvedbo popolne autonomije vseh šolskih kategorij in peticija proti Axmanovemu zakonu; naučenemu in krajanskemu ministru je bil podan memorandum o omenjenih peticijah; državnemu zboru je bila podana peticija za natančnejšo stilizacijo § 55. drž. šol. zak., v kateri bi bilo rečeno, da se prizna učiteljstvu iste službene dohodke kakor državnim uradnikom XI.—VIII. činovnega razreda; tov. Gebaurova, Paška in tajnik so bili kot deputacija Zveze pri slovanskih parlamentarnih strankah s prošnjo, da prevzame država 50 % stroškov za ljudsko šolstvo; o poljsko-čeških razmerah v Šleziji se je na licu mesta poučil tajnik sam, da bi si mogel ustvariti sodbo, je li nujno, da bi se tu deželne učiteljske organizacije angažirale, kakor se je to istinito zgodilo od strani poljskega Towarzystwa pedagogicznego v Tešinu. — Tajniško poročilo se odobri.

2. Poprava pravil (poročila tov. Sustr). Po podrobnem razgovoru, ki so se ga udeležili vsi prisledniki, se je sklenilo sledeče izpremembe.

§ 1 d) braniti in podpirati koristi slovanskega učiteljstva.*)

§ 2 h) z vsemi, državnim občanom po zakonu dovoljenimi sredstvi, ki morejo koristiti duševnemu, gmotnemu, družabnemu in državljanstvu položaju učiteljstva in šolstva.*)

§ 8 a) se dopolni z besedami: in predloge za izpremembo pravil.

§ 8 c) nadalje voli šest članov v odbor in šest namestnikov tako, da so zastopane vse udeležene narodnosti.

§ 8. Zadnja vrstica se dopolni: ali z aklamacijo.

§ 10. Odbor Zveze obstoji iz predsednika, dveh njegovih namestnikov, tajnika, blagajnika in iz 6 članov, ozir. njih namestnikov.

V tem besedilu se pravila natisnejo v organih deželnih osrednjih društev, obenem se priredi posebe iztiske, ki se jih da delegatom; tako si Zveza prihrani izdatke za tisk, ki bi bili sicer precej znatni, če bi se moralo pustiti tiskati pravila v šest jezikih. Občnemu zboru v Krakovu se te sklenjene predloge glede izpremembe pravil predloži.

3. Poslovni red (poročila tov. Sustr). Pristopi se takoj k podrobnemu razgovoru; tov. Sustra se naprosi, da izpremeni svoj elaborat v smislu sprejetih predlogov in da po končni redakciji stori z njim, kar se tiče tiska, isto kar je bilo sklenjeno glede pravil.

4. Prispevki deželnih organizacij Zvezini blagajni. Pri tem je bil najtrši oreh vprašanje, odkod naj bi se krilo potne stroške delegatov na občne zборе. V Zvezi so deželne organizacije, ki imajo tolikokrat po tisoč članov kakor druge po deset in vendar imajo te kakor one enako pravico za 8 delegatov za občne zборе. Če plača vse te stroške Zveza, plačujejo s tem velika osrednja društva znatne vsote za male organizacije, ki bodo vedno pasivne, nasprotno zopet, kakor hitro je bilo izrečeno načelo, da so si vsi člani Zveze enakopravni, se ne more jemati manjšim društvom pravice na enako zastopstvo. Če bi pa odpadlo kritje vseh stroškov za delegacije deželnim organizacijam, tu bi manjše organizacije ali izkrevale ali pa bi morale ostati brez zastopstva. Po daljšem razgovoru je bil sprejet predlog staroste Černega, da bi se ustanovil širši odbor, v katerega pošlje vsaka deželna organizacija — član Zveze — po enega zastopnika; ta bo plačan iz blagajne Zveze, druge delegate pa plača organizacija, ki jih odpošlje. Če katera manj delegatov pošlje, tvorijo ti pri glasovanju vedno eno polno celoto in imajo osem glasov. Člani širšega odbora bodo zaupniki svojih društev in bodo tvorili vez med Zvezo in deželnimi organizacijami.**)

Nato se je sklenilo predlagati občnemu zboru prispevek 10 vin. za vsakega člana deželnih organizacij.***)

*) Zadnjič je vlada to črtala.

**) Tu pa bi toplo priporočal, da bi tvorila osrednja društva ene dežele deželno zvezo, ki bi potem bila član slovanske Zveze.

***) Preko računa tov. blagajnika smatram ta prispevek za popolnoma nezadosten; skromnost ni tu nikakor umestna. (Tajnik.)

5. Naloge Zveze: a) Izboljšanje gmotnih razmer učiteljstva. Predsednik proglasi, da Zveza vztraja pri zahtevi, da se izboljšanje izvrši v tem smislu, da dobijo učitelji enake dohodke, kakor jih ima državno uradništvo XI. do VIII. činovnega razreda. K stvari govori Nowak, Hajný, Paška, Sustr, Gangl. Po daljšem razgovoru se prihaja k predlogom: § 55. drž. šol. zak. naj se jasno stilizuje; med zahtevami vsega učiteljstva je tudi 35 letna službena doba. Če se je vlada izrekla proti 35 letni službeni dobi, na to se ne bomo ozirali in se ozirati ne moremo; potreben predpogoj je dan že s tem, da je v Istri uvedena 35 letna službena doba in da ta sklep pri vladi ni naletel na nikakršne ovire.

Nadaljnji razgovor se suče krog taktičnega postopanja, o katerem se je potem podrobno dogovorilo. Deutsch.-öst. Lehrerbund opozorimo, da izvrši — če tega še ni storil — z nami paralelno akcijo.

6. b) Pravna varnost učitelja. Starosta odpravlja razgovor. Paška zahteva, da se izdela službena pragmatika, ki se naj predloži dež. zborom v odobritev; za primer navaja uvedbo v Bukovini, okrajne in deželne disciplinarne senate. Sustr omejuje bosansko službeno pragmatiko, proti kateri se vse opira, da si je šele malo časa uvedena. Nowak predlaga, da naj se da to vprašanje na dnevni red prvega prihodnjega zborovanja Zveze. Sprejeto. Poročevalci izdelajo splošna načela našega pravnega varstva, prilagojena krajevnim deželnim razmeram, tako da jih morejo sprejeti vsi deželni zbori. Vse v Zvezi stoječe organizacije se naprosi, da v svojih organih takoj otvorijo diskusijo o stvari, zaključke naj se odpošlje Zvezi ki jih odda poročevalcem. Določi se poročevalce in prideli se jim po strokah delo: Pašku: disciplinarne rede, Ganglu: položaj učitelja kot državljana, Přibilu: učitelj v svojem uradu, Gebaurovi: gmotni položaj učiteljev. Sustr zahteva, da napravi Zveza izjavo proti praksi, kakršno uporabljajo v zadnji dobi nekateri deželni šolski sveti in naučno ministrstvo, ki utemeljujejo persekucije učiteljev s tem, češ, da je učitelj izgubil zaupanje pri nekaterih izmed občanov ali otrok. Gangl poroča o Žirovnikovem in sedem drugih slučajih učiteljskih persekucij, ki jih je samo v enem letu izvršil deželni šolski svet na pritisk klerikalcev. Hajný omenja Harasimovičev slučaj v Bukovini. Sklenilo se je, da se zbere kričeče slučaje in da se te predloži deželnim šolskim svetom dotičnih dežel in v deželnih jezikih. Isto se predloži tudi ministrstvu.

7. Prihodnja glavna skupščina Zveze v Krakovu se določi na dobo med 11.—15. avgustom; prva dva dni sta namenjena poslovnim sestankom, eden posvetovanju odbora in drugi sestanku delegatov, tretji dan se vrši slavnostno zborovanje, za katero se predlaga tema: Slika sedanje in bodoče šole v Avstriji. Sprejeto.

Ker je napočila večerna doba, preloži starosta dve važni točki na drugi dan: 1. o manjšinskem šolstvu in o narodnostnem sporu poljsko-češkem in poljsko-rusinskem. 2. o preskrbi diferenčnih slovarjev in slovnice slovanskih jezikov, in slučajnosti ter prostovoljne predloge.

8. Ustanovitev slovanske učiteljske pisarne za inserate

predlaga in utemeljuje tajnik, poroča, kaj se je že izvršilo v tem oziru. Misel za ustanovitev te pisarne se za enkrat opusti, toda pozove zbiratelje inseratov posameznih organizacij, da bi izkušali dobivati inseratov tudi za drugoslovanske učiteljske liste.

9. Učiteljska letna bivališča in sanatorija. Češko in moravsko učiteljstvo ima primerna poslopja za letovišča na otoku Rabu, kjer se bode rado sprejemalo tudi tovariše drugih narodnosti, v kolikor bo dopuščal prostor. Na Slovanski učiteljski dom za enkrat ni niti misliti mogoče, ko se posamezne organizacije, kar se tiče notranjih razmer, med seboj toliko razlikujejo, še mnogo manjka, preden postanemo enotno telo, ki bi se moglo spustiti brez strahu na tako velikansko podjetje. S srbskim učiteljskim domom v Vrnjački banji se dogovorimo o vzajemnosti. Bosansko vlado poprosimo za udobnosti v kopališču Ilidže in v drugih kopališčih, istotako tudi za brezplačna stanovanja v ilidžanski šoli.

10. Sustr predlaga, da se uredi pouk v zgodovini tako, da se uči slovanske zgodovine. Starosta Černý si želi tega, da bi razsežnost in vsebino učne stvarine ne določevali uradi, zgodovinski pouk je zadeva naše avtonomnosti, zbudimo v časopisih o tem javno diskusijo, kaj najjo učislovanska zgodovina.

11. Tajnik prosi, da bi se natančno določilo razmerje Zveze k Deutsch.-öst. Lehrerbundu in k internacionalnemu bureauu. Prvega se obvesti, da je Zveza edina zastopnica vseh učiteljskih organizacij v Avstriji, s katerimi naj v bodoče posluje Bund samo potom Zveze. Istotako se proglasi bureauu internacionalnemu, da je Zveza zastopnica slovanskega učiteljstva; deželne organizacije, ki so zastopane v mednarodni federaciji, poprosimo, da naznanijo Zvezi svoje delegate; osebe morejo ostati iste, samo da bodo zastopale celo Zvezo in ne samo deželne organizacije.

Tajnik prevzame nalogo, da preskrbi bodi proti zamenjavi ali plačilu vse potrebne časopise; da je o vsem zadostno poučen, kaj se godi v naših in tujih organizacijah.

13. Tajnikovo poročilo o tem zborovanju se da natisniti in se odpošlje redakcijam (vseh naših časopisov, da more biti istočasno v vseh objavljeno).

15. avgusta se je začelo posvetovanje jutraj ob pol 8. uri.

14. Starosta Černý predlaga, da Zveza vložiti prošnjo na železniški svet, da se učiteljstvu prizna enake udobnosti na železnicah, kakršne imajo državni uradniki (legitimacije). Obvesti Bund, da ta stori isto.

15. Tajnik predlaga, da prevzame Zveza v svojo nalogo prirejanje učiteljskih izletov v slovanske kraje, da bi se tudi na ta način delalo izdatno in sestavno za probujo in okrepitev slovanske vzajemnosti in da bi se tega ne prepuščalo samo slučaju.

16. Starosta predlaga, da bi se prirejal skupne visokošolske tečaje v dveh, treh, štirih jezikih. Tak tečaj bi se mogel vršiti v l. 1911. v Ljubljani, pritegnilo bi se k temu nekaj slovenskih profesorjev, profesorjev iz zagrebške, krakovske in praške uni-

verze. Odstopi se to tov. Ganglu, da prevzame to jugoslovanska Zaveza kot za lastno zadevo.

17. Tajnik prosi, da se mu vpošlje kulturne programe posameznih organizacij in da se izdela skupni kulturni program slovenskega učiteljstva.

18. Manjšinsko šolstvo. Treba je zbrati statistiko o šolskih razmerah o manjšinah o vsem Slovanstvu; obrnimo se na obrambna društva. Državnemu zboru pod Zvezo prošnja, da se ustanovi manjšinsko šolstvo, za zdaj vsaj na Dunaju in v Trstu, in da se vzdržuje na državne stroške, kakor je to pri nemških šolah v Idriji, Zadru, Pulju, Trstu, kjer se vendar ne more trditi, da bi bili tu Nemci trajno naseljeni. Tu zdržuje država nemške šole samo zaradi nekoliko uradnikov in v germanizirajoče svrhe.

19. Tajnik poroča o akciji dunajskega komiteja za reformo narodne šole in o svoji konferenci z dr. Schenom. Zveza naprosi deželne organizacije, da izvršijo vprašalno akcijo, da pustijo po svojih poročevalcih izdelati vprašalno tvarino, in elaborate se odda potem potom Zveze komiteju. Vprašalne pole se primerno dopolni, da odgovarjajo našim razmeram.

20. Slovarji in slovnice slovenskih jezikov. Zveza priporoča učiteljstvu učenje jezikov in opozarja na dobre in praktične slovnice. Šustr poroča o svojem načrtu glede medslovenskega časopisa. Name-raval je s Trstenjakom in Pribilom izdajati trijezični češko-slovenski-hrvaški časopis za učitelje in drugi z izobraževalnim čtivom za dijaštvo; toda učiteljski krogi ljudskih šol so pokazali za to le malo zanimanja, še manj srednješolski profesorji.

Starosta konstatuje, da za zdaj ni mogoče ustanoviti večjezičnega časopisa, toda kazalo bi že v obstoječih organizacijskih časopisih objavljati originalna poročila in članke o slovenskem šolstvu z razlagajočimi opombami. Tajnik omenja, da se je na Moravskem že na ta način delalo in opozarja na starejše letnike Sbornika in Vestnika. Poroča o posvetovanju s prof. Hoškom iz Kromeriza, ki bi bil pripravljen izdelati diferenčne slovarček.*)

21. Starosta Černý želi, da bi se dalo na spored glavne skupščine Zveze tema o programu Zveze. Sprejeto.

Starosta se zahvali udeležencem in zaključijo sejo.

Ni bil samo slučaj, da je odbor slovenske Zveze določil svoje zborovanje na isti čas, ko je imela jugoslovanska Zaveza svojo glavno skupščino. Klerikalci na Kranjskem se vse-mogoče trudijo, da bi potegnili učiteljstvo na svojo stran in delajo to s sredstvi, ki morejo zbuditi v značajnem možu edino gnus: napredno učiteljstvo preganjajo z groznimi persekucijami in na drugi strani oddajajo najboljše mesta ljudem, maloznačajnim slabotnejšem, ki so se dali v nadeji na nemoralno protekcijo izva-bit v tabor reakcije. V teh težkih dobah potrebuje kranjsko učiteljstvo moralne opore in to mu nudi Zveza, to mu nudi ono vzneseno zavest, da ne stoji v boju osamljeno, temveč da stoji v eni falangi z njim 25.000 neustrašenih borilcev za prosveto. Da varujejo učiteljstvo pred preganjanjem iz političkih vzrokov, za to so poklicane v prvi vrsti deželne organizacije, toda tudi Zveza je pripravljena v vsakem slučaju storiti vse, kar bo le mogoče. Če le vedno molčimo, ako le trpimo in prenašamo tiho, tembolj raste pogum našim nasprotnikom: le poj-dimo z vsakim pritiskom in z vsako krivico pred javnost, pred forum celega Slovanstva. Rimski in birokratiški morilci so va-jeni teme, so njeni otroci; zato skrbimo za to, da ne ostane noben njih zločin pokrit s plaščem teme in pozabljenosti: le na dan z vsakim, na svetlobo, naj sodi javnost in videli boste, da se prestrašijo lastnega strupa! M. Hajný, tajnik.

Kaj nas loči?

„Pri „Slomškovi Zvezi“ na Brezjah je Jaklič svojim vernim pravil med drugim, da „Sveti križ“ — ta nas loči! Mi nismo razdvo-jeni zaradi materialnih koristi, ampak razdvo-jeni smo zato, ker nismo edini v sredstvih in

*) Pravkar me je obvestil g. prof. Hošek, da bi mogel pripraviti poljskočeški diferenčni slovarček v raz-sežnosti približno dveh tiskanih pol za tisk do božiča. Bil bi izborni pripomoček češkim tovarišem, ki se udeleže skupščine v Krakovu. Tov. Sožanski pripravljajo slo-varček češkorusinski.

končnih ciljih vzgoje naše mladine! Tu gremo narazen! In zaradi tega ta strupeni boj, to neugasno sovraštvo, to dosledno nasprotovanje. Mi „Slomškarji“ smo odločni katoličani, naša odgoja v krščanskem duhu za srečno častnost in srečno večnost. Nasprotniki nas imenujejo klečepalce, izdajalce, koristolovce in krubor-borce. Sinovi našega naroda so, a na praporu imajo svobodomiselnost, svobodno šolo. Naš prapor je križ! Njihovi praporčki so protikr-ščanstvo! Mačeha njih znak! Tu je vir vsega nasprotstva med nami! Odkod ta edinstvo in vzajemnost? Druži jih ideja „Svobodne šole“, framazon-ska ideja protikrščanske šole, druži jih sovraštvo do vere, do katoličanstva, do križa! Mi smo katoličani, praktični kristjani! Slovenski učitelji, katerih glasilo je „Učiteljski Tovariš“, ki pošiljajo svoje somišljenike na kongrese svobodomiselcev, bodo divjali v smislu framazonstva. Mi bomo po trdni in pogumni posebnosti proti nasprotnim tovarišem!“

Gotovo so se zgražali verni „Slomškarji“ nad tem klerikalnim izbruhom. Mi hočemo odgovoriti mirno, stvarno in prav kratko z dr. Krekom: „Tvoje katoličanstvo je na trhljih no-gah, ker, kar si trdil, je velika laž brez do-kazov — zato se prijatelj obsojaš sam!“ Laž je, da bi napredno učiteljstvo v svojem glasilu napadalo „Slomškarje“ zaradi njih verskega prepričanja. Resnica je pa, da se je od nekda-j branilo lažnjivih klerikalnih napadov v kleri-kalnem časopisju, zlasti v „Slovencu“ in „Do-moljubu“. Napredno učiteljstvo je z do danes neovrženimi dokazi ovrгло vse klerikalne laži in prosilo neprestano nasprotnih dokazov. Ako se s protidokazi ovržejo naše trditve, smo pri-pravljeni vse preklicati. Dobra mati katoliška cerkev bi to morala storiti na zahtevo nad 2000 učiteljev, a do tega ni prišlo, ker se ji ni zdelo potrebno — ker napredno učiteljstvo uči, deluje in po mogočnosti tudi živi v pra-vem duhu. Klerikalizem pa tega ni mogel sto-riti, ker zloraba vere za nadvlado in svoj tre-buh se ne da utajiti. Nes torej ne loči križ, marveč hinavska, krivoverska klerikalna smer za nadvlado, ki jo Jaklič imenuje praktično kristjanstvo, Terseglav pa sveto stvar, zaradi česar je treba vsakega uničiti, ki se temu po-stavi po robu. Klerikalizem je spoznal veliko težkočo za dosego svojega namena, zato pa prav pridno zlorablja vero. Naprednemu učiteljstvu hoče po sili pribiti na šolo brezverstvo, vzeti mu s tem ugled in spoštovanje pri ljudstvu, zato ga preganja, črti, psuje in iz dna duše sovraži, ker to je po Terseglavovi trditvi v pravem krščanskem duhu, ker je napredno učiteljstvo nasprotno zlorabi vere in splošnemu klerikalnemu hrepenenju po nadvladi. Klerika-lizem ne priznava sedanjega šolskega zakona; proklet ga je, a mi smo prisegli, da se ravnamo po njem, zato nam predbaciva svobodno šolo in framazonstvo. Naši „Slomškarji“ so res praktični kristjani! Vsi dobivajo sedaj najlepše službe, ker ne priznavajo šol. zakona in so klerikalizmu pod kuto, da bi čimprej nastale tudi pri nes tirolske, belgijske in španske raz-mere. Jakliča so za vado povzdignili, kolikor so mogli visoko, a ko bi klerikalizem prišel do popolne svoje moči, bi izginili s površja tudi „Slomškarji“. Torej nas ne loči vera, ne loči križ, pač pa zloraba vere, krivoverska kleri-kalna politika za nadvlado — temu se je po-stavilo po robu napredno učiteljstvo, zato traja boj, ki se mora dobojevati, ker prava kato-liška vera, resnica in pravica ne morejo pod-leči, četudi klerikalizem meče na nas ogenj in žveplo, nas preganja in sovraži na katoliški podlagi. Ne vdajmo se!

Odkritje Volaričevega spo-menika v Kobaridu.

(Dopis.)

I.

Slavnost.

Redka slavnost je bila na praznik 8. t.m. v naših gorah — odkritje spomenika rano umrlemu skladatelju Andreju Volariču v Kobaridu. — Spomenik iz kamena sredi pri-jaznega trga zaslužnemu možu — to je prav redek dogodek za Slovence nasploh, toliko bolj za naše hribe. A to je tem našim hribom v čast!

Že na predvečer je došlo v Kobarid veliko zunanjih gostov: iz Trsta in okolice, iz Go-ricice in okolice, s Krasa itd. — Večji del tujih gostov pa je prišel dopoldne, največ iz Gorice, ki je bila prav častno zastopana (okolo 70

oseb). Iz Gorice je došla deputacija Goriškega Sokola; temu se je pridružilo še par Sokolov iz Cerkna; dalje „Pevsko in glasbeno društvo“, ki je poslalo del svojega moškega zboja, prišli so zastopniki slovenskega bralnega in podpor-nega društva, kolesarska društva itd. Obilno so bila zastopana učiteljska društva tržaško, se-žansko, goriško in tolminsko; iz Devina, kjer je pokojnik služboval in kjer leži pokopan, je došla deputacija županstva in društva „Ladja“; iz Tolmina sta došli obe narodni društvi s svojimi krasnimi zastavama; videli smo za-stopnike iz raznih krajev goriške okolice, Vi-pavske doline, s Kanalskega in Bovškega. — Izven naše dežele je došlo edino društvo „Sava“ na Jesenicah, čigar zborovodja je sin Volaričev. Častno so nastopili tudi ognjegasci iz Tolmina in Kobarida.

Bila je torej na slavnosti zbrana velika množica, ki je prišla počestit spomin vrliga učitelja in ljubeznivega skladatelja-umetnika, katerega ime razglašajo širom slovenske domo-vine njegove skladbe!

Ob 2. popoldne smo odkorakali s trga, na čelu sokolska godba iz Prvačine, na južni konec, kjer je vzdana na rojstni hiši spomin-ska plošča. Tu so govorili za tolminsko učiteljstvo tov. Josip Rakovšček, za tržaško učiteljstvo tov. Stipko Ferluga, za „Zvezo narodnih društev“ g. dr. Dinko Puc. — Gin-ljivo je bilo gledati na hodnik, kjer so stali stari oče Volaričev, pa hčerka in sin. Učiteljski zbor tolminski (mešani) je zapel „Gospodov dan“, Jeseniška „Sava“ je zapela „Napičnico“ (petje je vodil sin Volaričev). Pevsko in glasbeno društvo iz Gorice pa je zapelo „Čolničku“ — vse skladbe Vo-laričeve.

Nato smo odkorakali po trgu pred „Ob-činski dom“, kjer je stal zagrnen spomenik. — Tu je govoril najprej župan gosp. Janko Gruntar, ki je očrtal v prav primernih besedah zasluge Volaričeve, kateremu se je tu postavil ta spomenik. Tov. nadučitelj Križ-ma n je govoril v imenu goriškega učiteljstva in položil venec pred spomenik; za jeseniško društvo „Sava“ je govoril g. Božič ter po-ložil venec. V imenu Devincev je govoril in položil venec g. Sorč, a g. Vrtovec za obe društvi iz Tolmina. — Potem so peli same Volaričeve pesmi: združeno učiteljstvo je zapelo „Slovan na dan“ pod vodstvom sina sklada-telja, Pevsko in glasbeno društvo iz Gorice je pelo „Zvečer“, goriško učit. društvo „Ujetega tiča tožba“, jeseniška „Sava“ pa „Slovenski svet, ti si krasan“.

S tem je bila slavnost končana.

II.

Veselica.

Okolo 8. ure zvečer se je začelo zbirati občinstvo na trgu in potem je priredilo obhod z godbo na čelu. Med pevskega točkami, ki so se proizvajale, je najbolj ugajal „Nazaj v pla-ninski raj“, ki jo je pel mešan zbor tolminskih pevcev. Pevski zbor „Sava“ je žel obilo po-hvale, in priznati se mora, da vsebuje res obilo prav dobrih pevskega moči. Pohvalno moramo omeniti g. Sanci na iz Trsta, ki je kar očaral občinstvo s svojim proizvajaj-njem na goslih. Glede gledališke igre pa je bila splošna sodba, da so bile vse vloge v naj-spretnostnih rokah. Slava takim diletantom! Po končani igri se je razvila prav živahna prosta zabava.

III.

Brzjavni pozdravi.

Koz je na Štajerskem: Svojemu biv-šemu dičnemu učencu, milemu kobariškemu skladatelju Volariču kličemo: Večnaja pamjat! Slava mu!

Nadučitelj Krajnik.

Metlika: Slava Volariču, vzornemu učitelju in skladatelju. Pozdrav čestilem nje-govim!

Gangl.

Novo mesto: Čast spominu sklada-telja Volariča!

Družina Sproce.

Nabrežina: Nepozabnemu Vola-riču slava!

Ignac Tance.

Dornberg: Obzlučaj, da ne morem prisostovati, pa kličem: Uresničijo naj se bajne sanje, ki jih je naš Volarič povil v ne-beške svoje melodije. Nepozabnemu sklada-telju večna slava!

Alojzij Luzznik.

* * *

Slava Volaričevemu spominu! Čast in hvala njegovim slavitelcem! Čast Kobaridu, ki je pokazal, da zna slaviti svoje vredne sinove!

Slovenski koroški učitelji in „Slovenec“.

Pred par tedni smo čitali v „Slovencu“ članek, ki se je bavil z ustanovitvijo sloven-skega učiteljskega društva za Koroško ter na-mignil, da naj to pristopi kot nekaj samo-umevnega h klerikalni „Slomškovi zvezi“. Z veliko nevoljo smo vzeli ta članek na znanje, ker nas „Slovenec“ tako nizko taksira, da bi bili nezmožni soditi, kdo je prijatelj in nepri-jatelj učiteljstva! Da „Slovenec“ in njegovi sodrugi, kakor n. pr. „Domoljub“, „Naša straža“, „Slovenski Gospodar“ i. dr., niso pri-jatelji učiteljstva in dobrega šolstva, nam pri-čajo na izobilje tozadevni članki teh listov. Najdelavnejši in za narodni blagor se najbolj trudeči učitelji ne najdejo milosti pred njih forumom, če se dotični ne strinjajo v vseh točkah s klerikalnim programom. Oni žele za-treti vse napredno in moderno misleče učitelj-stvo, da bi si potem lahko uredili šolstva po svojem kopitu, kakor so ga imeli v konkordat-ski dobi ter da bi med narodom nihče več ne bil, ki bi ga opozarjal na v marsičem prav grde napake klerikalne politike. In sedaj piše nekdo članek ter prigovarja nam slovenskim učiteljem tožnega Korotana, da bi vstopili v kolo „Slomškove zveze“, češ, tu bo nam dobro in toplo pri sreči in nič več! Zakaj v „Slov. učiteljski zavezi se nahajajo le liberalci — brezverci, ki so se s svojim modernim mišlje-njem že davno odtujili narodu!“ Pa kaj če začne tudi narod moderno misliti? Toda pu-stimo danes o tem vprašanju razmišljati!

Kakor že zgoraj omenjeno, so klerikalci, osobito kranjski klerikalci, najhujši sovražniki naprednega učiteljstva in moderne šole. In ta tudi posvetno inteligenco zaslužujoča kleri-kalna sila sega z vedno daljšimi kremplji na koroške Slovence v teh lastno škodo. To se kaže dovolj jasno v pisavi našega „edinega“ slovenskega koroškega lista „Mira“ — „Koro-šec“ se kot tak ne priznava! — „Mira“ pra-vimo, ki po vzoru „Slovenca“ i. dr. vedno bolj robate strune udarja. Odganja vse liberalce pristaše „Korošca“ od narodnega dela, češ, bomo že sami brez vas opravili! Pa kaj? Take in slične napake je delal „Mir“ že od nekda-j ter opravljal dela za narod s tem, da je vračal od sebe bolj svobodno misleče slovensko inte-ligenco. Seve je prihajal po določenih dobah zopet do pravega spoznanja ter začel z malo novim programom zopet zbirati razhajajoče ali že razšle v svoje prazno okrilje. Sedaj udrhja neusmiljeno po velezaslužni Ciril - Metodovi družbi in bo „Mir“ s tem hujskanjem veliko škodoval narodni stvari. In kako tudi ne? Ali ne bo ljudstvo zbegano gledalo, ko „Mir“ skoraj neposredno začenja bojkotirati družbo, katere delovanje je do sedaj hvalil in tu zanj nabiral denarja? Hujška pa samo zaradi tega, ker v eni točki niso edini voditelji naše slavne političke stranke in družbini funkcionarji! To je škandal, ki bo delal našim narodnim na-sprotnikom največje veselje!

Da se mi slov. koroški učitelji, ki dobro znamo ceniti vzvišeno delo Ciril-Metodove družbe in ki je ravno v zadnji dobi posvetila na Koroško veliko pozornost, ne strinjamo, s huj-skanjem proti nji je umevno in tukaj javno povemo, da kdor družbo popira in preganja, tudi nam učiteljem mnogo škoduje. Ali to ni žalostno dejstvo, da se klerikalci že sedaj obra-čajo do struje, ki je še tako slaba in se šele polagoma in težavnim potom razvija, z vpra-šanjem, a ne s tem, ampak kar z vabilom v roki: Pojte no k nam, mi imamo glede šole dobro vest in najplemenitjše namene.

A ne boš, Jaka! Kdor pri nas učiteljih, ki že vsak po svojem poklicu dela le v blagor svojega naroda, tako natančno loči med libe-ralnim-brezvercem in „boljšim“ katoličanom, ta ne ljubi našega stanu kot takega, ampak le njih morebitno brezvoljno vdanost v klerikalno komando. Da mnogim duhovnikom ni všeč, da bi se učitelji za narodno obrambno delo brigali in za narod v naprednem smislu de-lali, je nam dobro znano! Najbolj klerikalni (zakaj tudi pri duhovnikih je stopnja kleri-kalnosti različna!) duhovniki so pri nas na Koroškem tudi najmanj narodni, umevno, ker se dvema gospodoma ne more enako služiti.

A na Koroškem je potrebno učiteljstvo, ki bo jasno gledalo v bodočnost, ki bo imelo napredno-narodni šolski program, ki bo pro-sto verig glede svetovnega naziranja, ker le tako bo tudi imponiralo sodeželnim nemškim tovarišem!

Ne liberalizem, ampak nestrpni klerikalizem je ubil nekaj malo peščice slovenskih učiteljev na Koroškem. To lahko dokažemo, če se zahteva!

Koroški učitelj.

Slepa ljubezen.

„Slepa ljubezen“, ljudska igra s petjem v petih dejanjih — spisal Anton Pesek, učitelj v Naračljah, pevske točke samo in dvospeve ter zbor uglasbil Emil Adamič, učitelj v Kamniku — se je uprizorila dne 1. avgusta t. l. v Ptuj in dne 8. septembra v Celju. Uprizorili so jo učitelji diletantje in učiteljice diletantinje iz Ptujkega okraja s sodelovanjem otrok slov. ptujke okoliške šole.

Igra je dosegla obakrat v Ptuj in Celju vsestranski popoln uspeh. Občinstvo je bilo kar odlično nad krasnimi prizori ter je dajalo svojemu navdušenju z burnim ploskanjem primeren izraz. Igralci in igralki ter otroci so morali opetovano na oder ter marsikatero točko vsled zahtevanja občinstva ponoviti. Ob koncu igre pa je občinstvo pisatelja in skladatelja burno aklamiralo ter ju je v Ptuj obsipalo s cvetjem, v Celju jima je pa poklonila gospodična M. dr. Sernečeva krasna šopka.

Med občinstvom je bil le en glas, da je igra izborna in da je petje krasno in da postane igra „Slepa ljubezen“ prava ljudska igra, ki se bo s pridom uprizarjala po naših in tujih odrih.

O premijeri v Ptuj je priobčil dr. S. v „Narodnem Dnevniku“ daljšo oceno, iz katere posnamemo, da ima igra življensko moč, da se je izkazal g. Pesek kot pravi pesnik in pisatelj in da so vsi napravi skladatelja Adamiča v igri „Slepa ljubezen“ mojstrski. Sodbi se pridružimo tudi mi ter tovarišema na uspehu iskreno čestitamo!

Igralke in igralci so svoje vloge izvrstno igrali in slovenski Ptujčani so pokazali, da razumejo svojo narodno in kulturno nalogo.

Režiserja sta bila gospod in gospa Kaukler, ki sta imela obilo truda, ki sta pa z vztrajnostjo in energijo spretno premagala vse težkoče. Gospa Kaukler, gđ. Lukner in gospod Šerona so imeli z izvežbanjem otrok nemalo truda, a krasen, čeden, živahen in — temperamenten nastop otrok je pokazal, da trud ni bil zaman. Nastop otrok je dal učitelstvu in šoli ptujke okolice častno izpričevalo. Staršem otrok pa naj bo v zahvalo in zadoščenje veliki uspeh, ki so ga dosegli otroci na odru.

Glavni ulogi Toneka in Andreja sta izborna igrala ter s svojim lepim petjem občinstvo očarala Kaukler Ivan in Mirko. Nastop Milice — Štuhec Irmica — je bil ljub in srčan in njen brat — Bela — je v ulogi Jožeka s svojim neprisljnim finim naravnim nastopom zelo ugajal. Francišek — Murko Franc — ki ima tudi daljšo samostojno ulogo je žel za svoje izvrstno igranje obilo priznanja. V manjših ulogah in v zborih so nastopili: Štuhec Irma, Zupančič Dragotin, Olga in Milan, Kajnih Zdravko, Mlakec Mica, Erna in Ksandel, Kovač Franc, Šega Roza, Petrovčič Nežka, Šentjurs Stanko, Rajšp Viktorin in Omulec Alojz.

Nastop otrok je bil vsekakor izborn, človek se čuti naenkrat prestavljenega v mlade dni nazaj, njihove toge, njihove veselje, vse se je zrcalilo v teh nastopih — in kaj čuda, ako se je klicalo maličke zlasti po petju opetovano na oder.

Ne le zaradi lepega dovršenega petja, temveč tudi zaradi dobre neprisljene igre sta dosegla Mimika (gđ. Mešek Ana) učiteljica pri Sveti Marjeti in Janez (tov. Čeh istotam) velikanski uspeh ter napravila globok utis. Vse se je divilo krasnemu petju. Ulogi Mimike in Janeza nista le ulogi mladega, šegavega, življenja polnega hlapca in baš take dekle, temveč nam kažeta tudi mladi par z globokimi čuvstvi in resnim pojmovanjem življenja. In vse to sta gđ. Mešek in g. Čeh izborna pogodila in se ta partnerja pač lahko pokazeta na vsakem našem odru.

Uloga učitelja Vekoslava Trpina je jako težka in jo je g. A. Kovačec, učitelj pri Sv. Vidu jako dobro rešil. Pozna se pač, da g. Kovačec ni prvokrat nastopil na odru. Nastop učitelja z bahatim kmetom Boštjanom je tipičen za naše šolske razmere v mnogih krajih na Slovenskem.

Učiteljeva soproga Berta (gđ. Duller) učiteljica pri Sv. Vidu, je izzvala v 3. dejanju z navdušenim slavljenjem zvišene naloge šole in učitelstva pravi vihar pritrjevanja. Kmet Lovrič (g. V. Šerona, učitelj na okoliški šoli v Ptuj) in Franciška, njegova žena (gđ. M. Lukner, učiteljica istotam) sta bila izvrstna, sta igrala uprav s fino rutino, ki kaže vajenega igralca, vajeno igralko. Zlasti sta se odlikovala v 5. dejanju, kjer sta obup staršev tako dovršeno predstavljala.

In šolska sluginja (gđ. Anka Bezjak, učiteljica pri Sv. Vidu) ni bila le skrbna teta Mimike, temveč je s svojim lepim nastopom ter krasnim petjem napravila globok utis. Pesem „Neko noč sem prebedela...“, ki tako lepo izraža pravo materinsko ljubav in ki jo je skladatelj tako krasno uglasbil, da je pač najlepša točka vse igre, to pesem je pela gđ. Bezjak tako lepo s čustvom, da se je orosilo oko marsikateri materi-poslušalki in tudi marsikateremu očetu poslušalcu. Ko je igralka končala pesem z verzom: „Pa sem vaju (svojega sina in svojo hčer namreč) le vzgojila, da v veselje sta mi zdaj, hvala Bogu vekomaj“ ter pri tem sklenila roke in pogledala proti nebu, bil je to prizor, ki ga ne pozabim nikoli. Po vsej dvorani je vladala grobna tišina, tako globok utis je napravil.

Druge manjše vloge kakor Dolinar pl. Dolinsky (g. učitelj Krajnik) in graščakinja, njegova soproga (gospa dr. Štuhec Eva), kmet (g. učitelj Fridl) so bile tudi na svojem mestu.

Sploh so vse igralki in igralci ter otroci igrali s tisto naravno neprisljenostjo, ki tako jako ugaja in ki priča o lepih dramatskih zmožnostih.

Ptujke diletantke in diletantje so že znani kot dobri igralci, a s predstavama igre „Slepa ljubezen“ so zasloveli širom naše domovine. To in pa dejstvo, da so s predstavama seznanili občinstvo v Ptuj in Celju s to izborno igro, ki je delo dveh tovarišev učiteljev, ter vzbudili zanimanje za to igro širom domovine, bodi v plačilo vsem, ki so imeli s predstavama obilo truda in žrtev.

Vpliv gledališča na občinstvo je velik in če se bo igra „Slepa ljubezen“ udomačila na naših odrih, smemo od nje pričakovati, da bodo spoznale širše mase, kar spozna v igri kmet Boštjan, „da je šola dobrota za narod in da je učitelj prijatelj ljudstva“.

Z veseljem pozdravljamo torej, da je slov. deželno gledališče v Ljubljani že za to sezono 1909/10. sprejelo Pesek-Adamičevo igro na repertoar ter upamo, da postane ta igra prava ljudska igra, ki se bo s pridom uprizarjala po mestih in deželi.

Ker je prevedena Peskova „Slepa ljubezen“ in tudi njegova brošura „Na delo med ljudstvo“ na češki jezik — prevedel je oboje tovariš Adolf Schuster rid. učitelj v Bojanovem na Češkem — in je potemtakem Peskovo ime Čehom, zlasti češkemu učitelstvu, dobro znano, je imenoval slovenskega pisatelja A. Peska „Zemský Ustřední Spolek Jednot Učitelských v král. Českém“ svojim dopisovalcem članom ter mu poslal diplomu.

Lani je razpisala „Glasbena Matica“ v Ljubljani nagrade za najboljše skladbe. Skladb je došlo preiskovalnemu odboru 54, izmed katerih so bile nagrade prisojene le 13. Ko so odprli zavoje, v katerih so bila navedena imena tekmujočih skladateljev, so videli; da je bilo izmed 13 nagrajenih skladb dve t. Emil Adamičevih; torej je dobil E. Adamič tričetrtine vseh nagrad! To je sijajen uspeh, s kakršnim se ne more doslej ponašati noben slovenski skladatelj.

Ta gola dejstva pričajo, da sta avtorja ljudske igre „Slepa ljubezen“ zares talenta, na katera smemo biti Slovenci že sedaj ponosni in od katerih še sinemo z upravičeno in veselo nado marsikaj pričakovati.

Pisatelju in skladatelju na uspehu njune igre „Slepa ljubezen“ naše najiskrenejše čestitke!

—1—

Srednješolski vestnik.

** Slovenske učne knjige za gimnazije. „Slov. Narod“ piše: Naši gg. profesorji pridno pišejo slovenske učne knjige, naučno ministrstvo pa jih ne aprobira in najsi so se cenzorji o njih uporabnosti izjavili v še tako ugodnem smislu, ampak jih enostavno pusti ležati po svojih z neresnimi nujnimi akti preobloženih mizah. Začelo se je šolsko leto, knjigotržci so se v prepričanju, da naučno ministrstvo ne bo delalo neutemeljenih ovir, založili z novimi slovenskimi knjigami, razpe-

čati jih pa ne morejo, ker knjige še niso pripuščene. V največji zadregi pa so naši dijaki. Ker knjige še niso pripuščene, se bodo dotične predmete morali učiti iz nemških knjig nemški, če pa se bo naučenemu ministrstvu zljubilo še pred koncem tega šolskega leta knjige aprobirati, bodo smeli nemške knjige pometati v kot in si zopet za drage denarje kupiti nove slovenske. Izključeno seveda ni, da naučno ministrstvo ukrene, da se letos sploh še ne sme začeti s poukom v slovenščini, da naj se marveč s tem še za nekaj let počaka. To pa menda samo zato, da se bodo vladni in nemški zastopniki v ministrstvu in v parlamentu izgovarjali, da naših gimnazij ni mogoče posloveniti, ker nimamo slovenskih učnih knjig. Če to ni zlobna šikana, potem res ne vemo, kaj se še pravi šikanirati koga. Za Slovence je res več kot težavno biti, dober avstrijski patriot.

** Slovenska gimnazija v Celju. V prvi razred se je sprejelo 62 učencev. Vsled tega se bo napravila vzporednica. Vprašanje, kdo bo imenovan za vodjo tega zavoda, še vedno ni rešeno.

** Slovensčina na trgovski šoli v Gradcu. Ministrstvo za uk in bogočastje je vsled predloga ravnateljstva trgovske akademije v Gradcu dovolilo, da se v bodoče poučuje na tej šoli tudi slovenščino.

** Imenovan je za profesorja na slovenskem celjskem oddelku celjske gimnazije Hinko Klešnik, suplent na c. kr. I. drž. gimnaziji v Ljubljani.

** Srbsko ministrstvo za nauk je odredilo, da se otvorijo štiri nove gimnazije, in sicer v Knjaževcu, Svilajencu, Prokuplju in Kraljevu.

Politiški pregled.

* „Komenskega“ šole. V soboto so bila obveščena vodstva zatvorjenih šol „Komenskega“ na Dunaju in v Poštorni, da je priznalo naučno ministrstvo njihovemu rekurzu proti zatvoritvi odločilno moč. Vsled tega se bo že jutri začelo poučevati.

* „Svobodna šola“. Naučno ministrstvo je odločilo, da ima rekurz proti zatvoritvi šol društva „Svobodna šola“ odločilno moč; — 20. t. m. se torej v teh šolah zopet začne s poukom.

* Bosanska ustava. Statut za bosansko ustavo je izgotovljen in bo začetkom oktobra publiciran.

* Lex Kolisko-Axmanna, ki določuje nemški poučni jezik na Nizjem Avstrijskem je znova predložena potom nujnega predloga v nižjeavstr. deželnem zboru. Enake postavke mislijo skleniti tudi na Zgornje Avstrijskem, Solnograškem in Predarelskem. Strah pred Čehi je tedaj že okužil skoraj vse planinske Nemce. Drugo vprašanje le seveda, kako bo ta nesmiselna gonja vplivala na češki deželni in pa avstr. državni zbor.

* Laški vseučiliški vprašanje. Laški visokošolci iz Južnega Tirolskega so poslali ministrskemu predsedniku Bienenrthu memorandum, v katerem zahtevajo, da se mora laška pravna fakulteta še to jesen otvoriti v Trstu. Ako se to ne zgodi, naznanjajo laški dijaki to leto še ostrejša demonstracija na vseh avstrijskih vseučiliščih, kjer študirajo Lahi.

Jubilejski dar.

Učitelstvo — sebi! Pri razstanku udeležencev risarskega in obrtno-strokovnega tečaja ter učiteljev vojakov se je nabralo 22 K 74 h; tov. Ivan Dimnik, učitelj v Ljubljani, 2 K 70 h; tov. Ivana Smole in Stanislav Legat iz Dol. Logatec, 4 K; tov. Angela Trost in Julij Slapšak iz Vodice, 4 K; Jakobinec iz Ljubljane, 2 K; tov. Matija Arko nabral v Smartnem pri Litiji 10 K 50 h; g. Josip Boncelj, trgovec v Železnikih, je zapustil „Učiteljskemu konviktu“ 100 K; spoštovana obitelj Jakob Tomčeva namesto venca na grob rajnemu Leopoldu Gangu iz Metlike 20 K; skupaj 165 K 94 h; zadnjič izkazanih 1916 K 16 h; doslej darovanih 2082 K 10 h. Bog plati!

Obrambni vestnik.

* Poziv naprednemu učitelstvu! Javno so proglasili klerikalni kolegi bajkot našemu stanovskemu glasilu. Toda ne da bi hoteli s tem škodovati gmotnemu stanju našega lista, ampak njih glavni namen je, da bi izpodkopali tla napredni ideji med učitelstvom, da bi ubili vsako svobodno, samostojno gibanje učitelstva in z njim šolstva.

Tovariši intovarišice! Kaj znači ubiti napredno idejo v učitelstvu in kakšno bodočnost ima pričakovati pri tem šolstvo in slovenski narod — to vam je jasno! Protestujmo proti temu stem, da razširimo svoj list do zadnjega napredno mislečega slov. učitelja, ki do danes še ni naročen nanj, do zadnjega lokala, kamor zahaja napredno občinstvo in učitelstvo, da bo prodirala in se širila naša ideja in bo prodiral in se spoznaval smisel našega boja za povzdigo

slovenskega naprednega šolstva tudi izven naših stanovskih vrst.

Vsi na delo! Nikake izjeme, ker ni dovolj, da pripoznavas sam idejo, ampak je vsakega naprednega učitelja moralna dolžnost in njega lastni interes, da stori tudi kaj v prid tej ideji. Kontrolirajte in zahtevajte povsod „Učiteljskega Tovariša“! Naročite si ga, ker: „Kdor zaničuje se sam, podlaga je tujčevi peti!“ Pokažite, da po bojkotu raste številno naročnikov!

* „Štajerc“, glasilo nemčurske klike, je v zadnji številki napadel tov. A. Peska, ker je imenovan na Ciril-Methodovo šolo v St. Rupertu na Koroškem. Poročali smo že zadnjič, da so tudi slov. klerikalni listi napadali Peska zaradi tega. V kaj lepi slogi se „Slovenec“, „Straža“, „Slovenski Gospodar“ in „Štajerc“ vesele odhoda narodno delavnega učitelja s Štajerskega ter se boje njegovega prihoda na Koroško. Pa še naj reče kdo, da „Slovenec“, „Straža“, „Slovenski Gospodar“ niso narodni, ko se vendar strinjajo s „Štajercem“! Tej lepi družbi krepak; Heil!

* Klerikalna logika. „Slovenec“ in „Domoljub“ pišeta svojim vernim, da je naša „Zaveza“ iz Radovljice poslala na shod „Svobodne Misli“ v Prago brzojav in odposlanec. Pozabila sta pa, po nesreči seveda, navedsti vsebino brzojava in imena odposlancev. Čudno se nam pa zdi to, da je „Slovenec“ sam priobčil po shodu „Svobodne Misli“ v Ljubljani, da nismo mogli svobodnomisleci sestaviti niti odbora za svobodno šolo v njihovem smislu, ker je učitelstvo popolnoma izostalo. Ta je res dobra: V daljno Prago so poslali brzojav in odposlanec, doma v Ljubljani ni bilo nobenega učitelja na shodu, niti nobeno čestitke. Lepa klerikalna logika! Iz tega se razvidi, kakšne podlosti je zmožen klerikalizem na katoliški podlagi. Pfuj, klerikalnim brezvercem!

Vestnik.

Po petindvajsetih letih smo se dne 11. in 12. t. m. zbrali v Narodnem domu v Mariboru sošolci, ki smo l. 1884. skupno ostavili mariborsko učiteljske. Na naše tozadevno povabilo smo se odzvali nastopni tovariši: Franc Brinar, nadučitelj v Gotovljah, Fran Ferlinec, učitelj in župan šmarski, Anton Gnus, nadučitelj na Dolu, Anton Kosi, učitelj, veleposestnik itd. v Središču, Miško Lesnika, nadučitelj pri Sv. Anu na Krembergu, Karl Maršič, nadučitelj v Letušu, Simon Sekirnik, nadučitelj v Rogatecu, Anton Sivka, nadučitelj v Sent Jurju ob j. ž., Fran Slane, veleposestnik in župan litjiski, Ivan Spricej, nadučitelj pri Sv. Marjeti ob Pesnici, Vinko Stoklas, nadučitelj pri Sv. Andreju v Leskovcu, Karl Vizjak, nadučitelj v Ljubčini, in Fran Zopf, nadučitelj v Pristovi. Jako nas je razveselilo, da je pohitel v našo sredino tudi naš ljubljani Francelj Slane, ki so mu bile rojenice toli mile, da se je o priliki, ko se je vpregel v presladki zakonski jarem, lahko istočasno izpregel iz učiteljske službe. A pokazal je, da je njegovo srce še vedno naše. Nekateri izmed nas smo se celih po 25 letih šele na tem sestanku prvokrat zopet videli. Kako presrečno smo se smejali, ker zaradi tega nismo drug drugega precej spoznali. Sestanek je bil nad vse presrečen. Pomladili smo se tako rekoč za celih petindvajset let, skrbi življenja smo za nekaj uric izpodbili iz misli, ter smo se zazibali v zlata naša mladeniška leta. Spomin za spominom, govoranca za govoranco dovtip za dovtipom, srca so nam prekipevala razposajenega veselja. Čisto naravno, da smo si o teh radostnih trenutkih dali besedo, da se koj prihodnje leto zopet snidemo, a k naši tridesetletnici pa privabimo še one naše sošolce, ki to pot niso prišli. Nabrali smo med seboj tudi vsotico 26 K, katero smo sklenili izročiti g. prof. dr. Lj. Pivku, da jo blagovoli podariti enemu učiteljskemu, ki je podpore najbolj vreden. Seveda smo se tudi dali skupno slikati in nam bodo te slike drag spomin.

Ročni zapisnik je dotiskan in se že razpošilja.

Osebnost vest. Jos. Kostanjevec, c. kr. vadniški učitelj v Ljubljani, ima zaradi bolezni dopust; njega nadomešča g. Josip Pavčič, učitelj na I. mestni šoli, tega pa nadomešča na I. m. šoli izpr. učit. kandidat Fran Škof. Rudolf Poljanec, suplent na I. mestni šoli, je dobil službo v Smartnem pri Litiji; na tega mesto je pridržen I. mestni šoli stalni suplent Anton Smerdelj.

Iz šolske službe na Kranjskem. Premeščena je provizorična učiteljica Pavla Dežman iz Radomlja v Mengeš. Mesto izstopirše prov. učiteljice Fr. Gerbec pride v Suhor učiteljska kandidatinja Emilija Kamenšek. Bivša suplentinja Zofija Suša pride kot provizorična učiteljica v Planino pri Jesenicah.

Tovarišem zamrlega učitelja Antona Bezga se hanzanja, da mu odkrije učiteljsko društvo za postojnski okraj nagrobni spomenik v nedelju, dne 3. oktobra t. l., popoldne ob pol dveh na pokopališču na Gočah pri Vipavi.

Usposobljenostne preizkušnje za obče ljudske in za meščanske šole v jesenskem tr-

minu se prično pri c. kr. izpraševalni komisiji v Ljubljani v petek, dne 5. novembra 1909 ob 8. uri na c. kr. učiteljsku. Pravilno opremljene prošnje za pripust k usposobljenosti preizkušnji je po predpisanem službenem potu pravočasno vložiti, da bodo 28. oktobra v rokah izpraševalne komisije.

O poučnem socialnem tečaju, ki ga je priredila v Celju „Zveza nar. društev“ s sodelovanjem socialnega odseka „Zveze slov. štaj. učiteljev in učiteljic“ in eksekutive nar. rad. dijaštva, priobčimo prihodnjič obširno poročilo. Tečaj je vrlo uspel, udeležencev je bilo pri vsakem predavanju povprečno 60. Da je tečaj lepo uspel, kaže že zabavljanje klerikalcev po časopisju, ki jim tečaj ne da miru ter kaže, da je vrlo uspeli tečaj zbudil pri klerikalcih velik strah.

Tolminsko učiteljsko društvo je sklenilo pristopiti obrambnemu skladu z 200 K.

Iz Kobarida smo prejeli: Odkritje spominske plošče in spomenika r. Volariča, kakor tudi tem povodom prirejena veselica, se je vršila dne 8. sept. po določenem vzporedju. Podpisano učit. društvo in županstvo trga Kobarida izreka tem potom najsrčnejšo zahvalo vsem slaviim društvom in posameznikom, ki so na katerikoli način pripomogli, da se je slavnost tako častno zvršila. Posebno zahvalo pa se izreka: Pevskemu društvu „Sava“ iz Jesenic; pevskemu in glasbenemu društvu ter Sokolom iz Gorice; zastopu pevskega društva

Priporočamo našim gospodinjam pravi :FRANCKOV: kavni
pridatek iz zagrebške tovarne.

„Ladja“ in županstvu v Devinu; tolminskemu rokod. bral. društvu in Čitalnici; zastopu Sokola v Cerknem; zastopu bovske Čitalnice; zastopu tolminskih ognjegasev; zastopu tržaškega in sežanskega učit. društva; goriškemu učit. društvu. Srčna hvala še posebe kobariskim ognjegascem za udeležbo pri vzporedju kakor tudi za vzdrževanje vzornega reda ves čas slavnosti in veselice. — Pri odkritju so položili na spomenik vence: Pevsko društvo „Sava“, županstvo Devin, tolminski pevci in pevke, goriško učit. društvo. Čast jim!

V Kobaridu 9. sept. 1909.
Tolminsko učiteljsko društvo in županstvo — Kobarid.

Ali ste že našemu listu pridobili novega naročnika?

Vsem, ki so nam ustno ali pismeno izrekli svoje sožalje ob smrti nepozabnega soproga, očeta, tasta, starega očeta in brata, gospoda

Leopolda Gangla,

izrekamo tem potom najlepšo zahvalo.

Iskreno zahvaljamo vse, ki so se udeležili pogrebne izpreveda ter položili na pokojnikovo rakev vence. Imenoma moramo zahvaliti preljubo šolsko mladino z učiteljstvom, mojstre obrtnike, metliškega „Sokola“, gasilno društvo iz Gradca in Metlike ter deputacijo iz Novega mesta, mestno godbo, čestite dame, oba gospoda zastopnika okrajnega glavarstva v Črnomlju, Belokranjsko učit. društvo in njega pevski zbor, vse gg. uradnike vseh metliških uradov, mestni zastop metliški in črnomaljski, zastopnike občine gradaške in semiške, odbor Prve dolenske posojilnice, zastopnike Posojilnice v Črnomlju in Zveze slovenskih zadrug v Ljubljani ter vse mnogobrojno občinstvo, ki je prišlo počastiti pokojnika na zadnjem potu.

Posebna zahvala veljaj mestnemu županu gosp. Jutražu za nagrobni govor, metliškemu gosp. proštu Dovganu za tolažilne obiske ter zdravniku gosp. dr. Weiblu za vso požrtvovalnost in pazljivost.

Presrečna hvala vsem in vsakomur!

V Metliki, dne 22. septembra 1909.

Rodovina Ganglova.

Listnica upravnistva.

Vesel in srečen začetek v novem šolskem letu in najboljši uspeh v šoli želi upravnistvo vsem tovarišem, naročnikom našega stanovskega lista pa sporeda, da so bile počitnice za „Tovarišev“ blagajno predolge. Posušila se je. Račune v tiskarni bo treba poravnati in izdatkov je mnogo, zato storite vsi do zadnjega svojo dolžnost. Bodimo pravi! List brez plačujočih naročnikov ne more ne uspevati in ne izhajati, to veste, zato ne delajte upravnistvu še teh stroškov, da bi vsakemu posebe pisarilo in ga opominjalo.

Da ne bo treba poslej moledovati pri naročnikih za ono, kar mu po božjem in človeškem pravu gre, je prepričano Upravnistvo.

Našim rodbinam priporočamo 30

- Kolinsko cikorijo -

Gramofone in fonografe

z najboljšimi in najcenejšimi ploščami in valjari priskrbuje **zastoj** in na mesečne obroke od 2 K naprej slov. reg. trdika

ZINAUER & Co., Sv. Jakob
v Slov. Goricah. 62 12-7

Cenovniki zastoj in poštne prosto.

Ne zamudite

se letos prepričati o čudovito znižanih cenah

v veletrgovski hiši

R. STERMECKI v Celju.

Vzorci proti vrnitvi in pošiljati čez K 20.— franko.

Posebno po ceni je: fina satinasta odeja, šivana, lastni izdelek, samo K 8.—. 55 26 17

Gričar & Mejač

v Ljubljani, Prešernove ulice 9

priporočata v veliki izberi po najnižji ceni

obleke za gospode in dečke, površnike za gospode in dečke, obleke za otroke, žakete za dame, paleta za dame, plašče za deklice itd. itd.

Nepremočljive pelerine iz lodna ali velblodje dlake (Kamelhaar) v vseh velikostih.

Gg. učiteljem in učiteljicam popust za »Učiteljski konvikt«. 32 24-10

: Šolske :

knjige

za vse šole

v najnovejših odobrenih izdajah ter vse šolske potrebščine v najboljši kakovosti priporoča po zmerni ceni

L. Schwentner

v Ljubljani, Prešernova ulica št. 3.

Poslopje „Mestne hranilnice“.

Anton Šarc

Ljubljana, Sv. Petra cesta 8.

Specialna trgovina za opreme nevest.

Moško, žensko, otroško in perilo za novorojence se po meri izdeluje solidno in najceneje. — Platno vseh širin za telesno in posteljno perilo, namizni prtji, serviete, garniture za kavo, bele in barvaste, brisalke, žepni robci, brisalne rute, šifon, širting, kreton, batist itd. itd.

Najnovejše modele za perilo radi pokažemo na ogled. — Švicarske vezanine.

Strogo solidno blago. Nizke stalne cene.

Gg. učiteljem in njih rodbinam 5% popusta.

Svetlolikalnica:

23 42-40 Kolodvorske ulice št. 8.

Ivan Bonač

v Ljubljani 147-3

Šelenburgova ulica 6

(nasproti glavne pošte)

priporoča slavnim šolskim vodstvom svojo

trgovino papirja in šolskih potrebščin.

Velika zaloga vsakovrstnih šolskih zvezkov, papirja, črnila itd. itd. — Edina zaloga najboljših svinčnikov v korist družbe sv. Cirila in Metoda.

(Prosim blagovolite zahtevati cenovnik, ki ga dopošljem brezplačno.)

Risarska stojala

iz močne 1^a lepenke

z upognjenim hrbtom (nezarezanim) po najnovejšem predpisu.

Velikosti I. = 240 × 195 mm à 10 vin.
II. = 280 × 200 mm à 12 vin.
III. = 350 × 250 mm à 22 vin.

Trpežne zaponke za pritrdjenje predlog 100 komadov K 2.—.

- Velika knjigoveznica -

v kateri se izdelujejo preprosta kakor tudi najfinjša dela. — Za šolske in ljudske knjižnice stavi posebno znižane cene in so take knjižnice najtrpežnejše v močno platno vezane. — Če šolska vodstva naj blagovolijo radi cen vprašati.

Najnižje cene.

trgovina solidna postrežba.

Slavnemu učiteljstvu se priporoča stara in znana gostilna pri

„Zlati ribi“.

Izborna kuhinja in klet. — Vsak petek raki in sveže morske ribe.

Za obilni obisk se priporoča

139 6-4 **Beti Pilko-Kos.**

Snažno se oblači

vsa rodovina, ki si naroči zbirko vzorcev iz češke tkalnice 111 52-12

Marije Jirsové

učiteljeve soproge

v Novém Hrádku n/ Met.

(dobaviteljica deželne osrednje zveze učiteljskih društev v Češkem kraljestvu).

Dobiva se 2—8 metrov dolgih odrezkov cefira, kanafasa, flanele, platna, modrotiska itd. Zavoj 45 m za 18 K, najlepša kvaliteta 40 m za 20 K franko, tudi polovico zavoja za 9, ozir. 10 K. Blago je stalnobarvno in močne kakovosti.

Naročite in ostanete stalni odjemalci. Vzorci blaga zastoj in franko.

Prva avstro-ogr. c. in kr. priv. ameriška tovarna **Cottage-Organs in orgelj-harmonijev.** 36 52 35

Najboljše

orgelj-harmonije

obeh sistemov izdeluje in pošilja najceneje

RUDOLF PAJKR & Komp.,

Kraljevi gradec št. 133 (Češko).

Zaloge: Dunaj, Praga, Budimpešta.

Harmonije na pendel obih sistemov in vseh velikosti, z natančno orgeljsko mensuro za cerkve, semenišča in kot orglje za vajo.

Pošilja se poštne prosto do zadnje železniške postaje. Gospodom učiteljem visok rabat. Delna odplačila od 8 K dalje.

Cenovniki gratis in franko.

V najinem založništvu je izšla:

VOJVODINA KRANJSKA

Izdava A za šole:

17 zemljepisnih nariskov v barvotisku z besedilom in dodanim pojasnilom zemljepisnih znamenj.

Sestavil in narisal

FRAN MAROLT,

učitelj v Ljubljani.

Visoki deželni svet kranjski je z razpisom z dne 25. maja 1907, št. 2463, odobril in pripustil to učilo v uporabo kot razredno na ljudskih in meščanskih šolah s slovenskim učnim jezikom.

Vsi nariski, izvršeni na 18 listih, so risani v merilu 1 : 75.000. — Velikost 87 × 60 cm.

Torej ponazarjajo po minimalnem načrtu za zemljepisni pouk v ljudskih šolah izbrano učilo v taki velikosti in preglednosti, da ga vsi učenci vsega razreda lahko na daljavo čitajo.

Cena 10 K.

Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg v Ljubljani.

Cena 1 K.

Izdava B za učence:

17 zemljepisnih nariskov v barvotisku z besedilom.

Sestavil in narisal

FRAN MAROLT,

učitelj v Ljubljani.

Izbir učiva se naslanja doslovno na podrobní učni načrt, ki ga je odobril c. kr. deželni šolski svet z razpisom z dne 27. decembra 1903, št. 2791, in ki velja kot normativ za domoznanski pouk v četrtem šolskem letu 2-, 3-, 4- in večrazrednih ljudskih šol. Z razpisom vis. c. kr. deželnega šolskega sveta kranjskega z dne 28. januarja 1908, št. 468, je to učilo odobreno kot učilo na ljudskih in meščanskih šolah.